

**BLOK III. Občanské právo
(11. 12. 2020)**

JUDr. Michal Márton, Ph.D.

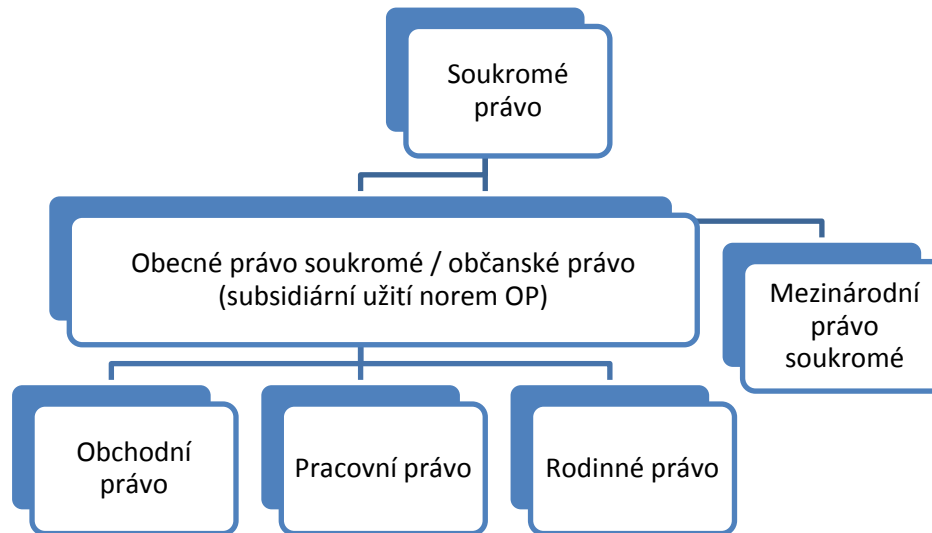
občanské právo-základy

právní předpis

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Soukromé právo

-užíván synonymicky jako právo občanské, ale jde o širší pojem

občanské právo-základy

Systematika občanského zákoníku

Systematika OZ vychází z ABGB 1811 a z občanského zákoníku československého z roku 1938:

Část první – OBECNÁ ČÁST § 1 – 654

Část druhá – RODINNÉ PRÁVO § 655 – 975

Část třetí – ABSOLUTNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA § 976 – 1720

Část čtvrtá – RELATIVNÍ MAJETKOVÁ PRÁVA § 1721 – 3014

Část pátá – USTANOVENÍ SPOLEČNÁ, PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ § 3015 – 3081

Subjekty občanského práva = osoby; nositelé práv a povinností
osoby fyzické a osoby právnické

Právní osobnost (§ 15 OZ) *právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti*

Svéprávnost (§ 16 OZ) „*Svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).*“

občanské právo-základy

Fyzické osoby

člověk má právní osobnost (do 31. 12. 2013 právní subjektivitu) od narození až do smrti je plně svéprávným (do 31. 12. 2013 způsobilým k právním úkonům) **zletilostí**, tj. dovršením věku 18 let

NAROZENÍ

nasciturus

za splnění podmínek (**je to v souladu s jeho zájmy, byl prokazatelně počat a narodí se živý**) se na něj hledí jako na již narozeného (§ 25) v pochybnostech je stanovena vyvratitelná domněnka, že se dítě narodilo živé, nenarodí-li se však živé, hledí se na něho jakoby nikdy nebylo

SMRT

myslí se nevratná mozková smrt

Smrt se určuje buď **důkazem smrti** nebo **prohlášením za mrtvého** (buď dle § 26/2 nebo dle domněnky smrti § 71 a násl.)

občanské právo-základy

Důkaz smrti

smrt člověka se prokazuje **veřejnou listinou po prohlédnutí těla mrtvého** stanoveným způsobem (tj. úmrtním listem)

nelze-li tělo takto prohlédnout, prohlásí **soud** člověka za mrtvého i bez návrhu, pokud byl člověk obětí takové události, že se jeho smrt **vzhledem k okolnostem jeví jako jistá** + soud v rozhodnutí určí den, který platí za den smrti.

Př: Při letecké havárii se letadlo zřítí do moře. Prokáže-li se, že letadlem cestovala určitá osoba, přichází v úvahu důkaz smrti

Domněnka smrti

soud prohlásí za mrtvého člověka, **o němž lze mít důvodně za to, že zemřel**, a určí den, který se pokládá za den jeho smrti, na návrh osoby, která na tom má právní zájem

Př. Účastník individuální cesty do Afghánistánu byl unesen teroristy a od únosu o něm není žádná zpráva. Pak může být po uplynutí stanovené doby (zpravidla sedmi let) prohlášen za mrtvého, navrhne-li to soudu např. jeho manželka

občanské právo-základy

prohlášení za mrtvého, nevylučuje důkaz, že zemřel dříve nebo později, anebo že je ještě naživu, zjistí-li se, že je naživu, k prohlášení za mrtvého se nepřihlíží; **manželství nebo registrované partnerství se však neobnovuje**

5 let od konce roku, v němž došlo k prohlášení za nezvěstného – u člověka, který byl prohlášen za nezvěstného

7 let od konce roku, v němž se objevila zpráva, z níž lze usuzovat, že je ještě na živu – u člověka, který nebyl prohlášen za nezvěstného, ale není o něm známo, kde se zdržuje ani nepodal o sobě zprávu

3 roky od konce roku, v němž se o něm objevila poslední zpráva- u člověka, který se stal nezvěstný v důsledku události, při níž byl v ohrožení života větší počet osob
ti, kdo se stali nezvěstnými jako nezletilí – lze prohlásit až uplynutím **25 let od jejich narození**

občanské právo-základy za přestupky

domněnka současné smrti

závisí-li právní následek na skutečnosti, že určitý člověk přežil jiného člověka, a není-li jisto, který z nich zemřel jako první, má se za to, že všichni zemřeli současně

domněnka místa úmrtí

není-li známo, kde člověk zemřel, má se za to, že se tak stalo tam, kde bylo nalezeno jeho tělo
za místo, kde zemřel člověk prohlášený za mrtvého, platí to, kde naposledy pobýval živý

Rozdíl mezi **důkazem smrti** - soud určí den, který nepřežil, a **domněnkou smrti** – soud určí den, kdy se **má za to**, že jej nepřežil.

občanské právo-základy

NEZVĚSTNOST

Nezvěstnost je zvláštním statusovým stavem – viz § 66-70 OZ

soud může prohlásit za nezvěstného **svéprávného** člověka, který opustil své bydliště, nepodal o sobě zprávu a není o něm známo, kde se zdržuje

pouze na návrh osoby, která na tom má právní zájem – zejména manžela, spoluvlastníka, zaměstnavatele, korporace, na níž má tento člověk účast
pozbytí účinků prohlášení za nezvěstného: jeho návratem, jmenováním správce jmění, dnem, který platí za den smrti (§ 68 OZ)

ZMĚNA POHLAVÍ § 29 OZ

Kodex obsahuje výslovnou úpravu institutu změny pohlaví člověka, která nastává chirurgickým zákrokem při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů. NOZ považuje změnu pohlaví za zásah do osobnosti – změna je tedy možná v důsledku lékařského zákroku, zapisuje se do matriční knihy.

Stanoví, že změna pohlaví nemá vliv na osobní stav člověka, ani na jeho osobní a majetkové poměry. Manželství nebo registrované partnerství však změnou pohlaví zaniká.

občanské právo-základy)

SVÉPŘÁVNOST (dříve způsobilost k právním úkonům)

je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (způsobilost právně jednat)

plně svéprávným se člověk stává zletilostí

zletilost se nabývá dovršením 18 let

před dosažením zletilosti se plně svéprávnosti nabývá:

uzavřením manželství – **svéprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.**

přiznáním svéprávnosti/zletilosti soudem (emancipace)

NEZLETILÍ

platí vyvratitelná domněnka: „Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku“

POSTUPNÉ NABÝVÁNÍ OD ÚPLNÉ NEZPŮSOBILOSTI AŽ PO PLNOU ZPŮSOBILOST (zásada: člověk je spíše způsobilý k právním úkonům než naopak)

Př. Když dítě má 10 let, ale je rozumově vyspělé na 3 roky – nebude vázán – to platí i za současného stavu. Naopak pokud 10letý chlapec je prokazatelně rozumově vyspělý na 15 – dřívější úprava to neumožňovala, naopak dle nové bude takovéto jednání platné

občanské právo-základy

ROZUMOVÁ VYSPĚLOST: SCHOPNOST POSOUDIT NÁSLEDKY VÉHO JEDNÁNÍ (uvědomit si veškeré – i negativní - důsledky)

VOLNÍ VYSPĚLOST: SCHOPNOST SVÉ JEDNÁNÍ OVLÁDNOUT (tj. jednat adekvátně situaci)

NUTNO POSUZOVAT OBJEKTIVNĚ - PRŮMĚRNÝ NEZLETILEC URČITÉHO VĚKU

pro posuzování rozumové a volní vyspělosti k právnímu jednání se využívá:

typ právního jednání – zda bezformální a ihned plněno

druh nabyté věci a její hodnotu

společenské důsledky jejího nabytí (zda nenarušují sociální či majetkový status nezletilce)

občanské právo-základy

souhlas zákonného zástupce

souhlasí-li zákonný zástupce, aby nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, něco učinil – **jednotlivý čin** nebo **komplex jednání** – tento komplex musí být vždy vztažený k určitému účelu, je nezletilý schopen v **mezích souhlasu sám právně jednat**, pokud to není zákonem zvlášť zakázáno

náročnost a rozsah jednání nezletilého **nesmí vybočovat z mezí zvyklostí společenského života**

souhlas může být následně omezen i vzat zpět

Př.: Matka přivede do obchodu s elektronikou dvanáctiletého syna, dá mu svoji platební kartu a řekne: „Ať si koupí, co chce,“ a odejde ke kadeřníkovi. Syn si vybere mobilní telefon za 25 000 Kč a zaplatí jej. Nebude již možné namítat neplatnost smlouvy z toho důvodu, že nezletilý neměl souhlas ke koupi určité věci nebo že chyběl souhlas jeho otce.

občanské právo-základy

souhlas zákonného zástupce k provozování obchodního závodu

udělí-li zákonný zástupce nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti, **souhlas k samostatnému provozování obchodního závodu nebo k jiné obdobné výdělečné činnosti**, stává se nezletilý způsobilý k jednáním, jež jsou s touto činností spojena vzhledem k závažnosti tohoto opatření pro nezletilé se k platnosti souhlasu se vyžaduje **přivolení soudu** – to nahrazuje podmínku určitého věku, pokud je stanovena pro výkon určité výdělečné činnosti

souhlas může zákonný zástupce **odvolat jen s přivolením soudu**

Pracovně právní ustanovení

závislá **práce nezletilých mladších než 15 let** nebo **nezletilých, kteří neukončili povinnou školní docházku**, je **zakázána** – tito nezletilí mohou vykonávat jen uměleckou, kulturní, reklamní nebo sportovní činnost za podmínek stanovených jiným právním předpisem.

nezletilý, který **dovršil 15 let** a **nebo ukončil povinnou školní docházku**, se může zavázat k výkonu závislé práce podle jiného právního předpisu

nezletilý, který nedovršil věk 16 let, může sám uzavřít pracovní smlouvu, avšak jeho **zákonný zástupce může zasáhnout a rozvázat pracovní poměr či smlouvu o výkonu práce**, zvolil si nezletilý takové zaměstnání, které je na újmu jeho vzdělání, vývoji nebo zdraví

občanské právo-základy

Právní osoby

§ 20 odst. 1: „Právní osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož osobnost zákon uznává“.

postup vzniku: ustavení → vznik

ustavení: zakladatelské právní jednání – přijetí stanov nebo jiné smlouvy (více osob), zakladatelská listina (když to připustí zákon – 1 osoba), zákon, jiný způsob

vznik: *registrační princip* – vznik dnem registrace (§ 126 – výjimky), po vzniku se nelze domáhat, že PO nevznikla, lze prohlásit za neplatnou (vstup do likvidace, důvody v § 129)

Zrušení PO může nastat:

právním jednáním (rozhodnutím příslušného orgánu PO), uplynutím doby, rozhodnutím orgánu veřejné moci (viz § 172), dosažením účelu, z dalších důvodů stanovených zákonem (§ 168)

Zrušení může být:

s likvidací, zaniká-li PO bez právního nástupce

bez likvidace, nabývá-li celé jmění zrušované PO právní nástupce (např. při přeměně)

Zánik PO nastává

u PO zapsaných do VR dnem výmazu z VR (§ 185)

u PO nepodléhajících zápisu skončením likvidace (§ 186)

občanské právo-základy

Právní osoby

= právní osobnost a způsobilost právně jednat vznikají v jednom okamžiku – vznikem a končí zánikem

= způsobilost právně jednat se přičítá osobě, která je za právnickou osobu oprávněna jednat

Úprava v zákoně č. 89/2012 Sb.

Obchodní korporace

Korporace: (dříve: ObchZ., nyní: ZOK) obchodní společnosti
družstva

Spolky (dříve: z. o sdružování občanů, nyní: OZ)

Nadace

Fundace:

Nadační fondy

občanské právo-věcná práva

právní předpis

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Část II. § 979 - 1474

věcná práva

-**absolutní** – působí proti všem „erga omnes“

X

práva závazková

-**relativní** – působí mezi stranami „inter partes“

občanské právo-věcná práva

obsah jednotlivých věcných práv

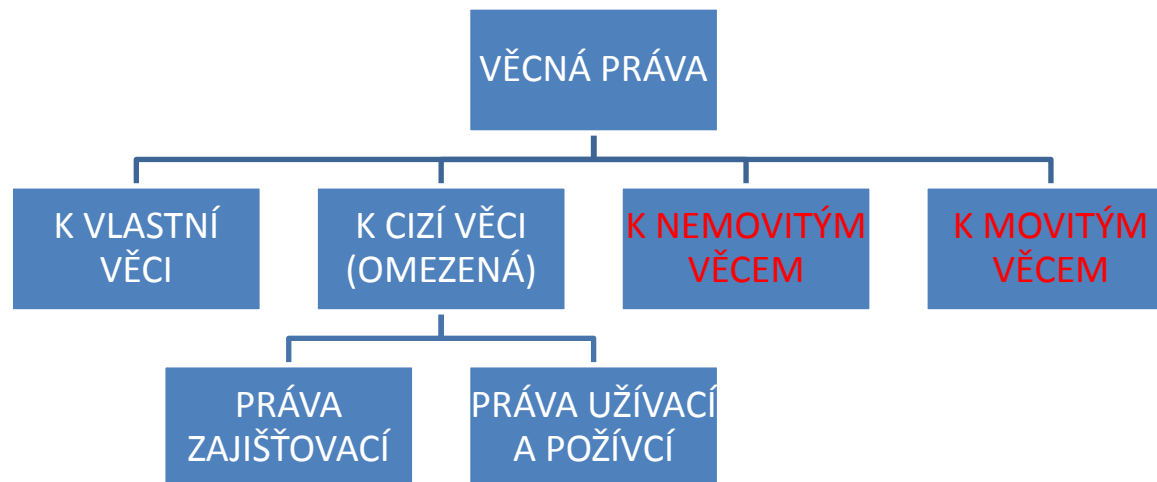
držba: právo vlastnické a jiná majetková práva, která připouštějí trvalý nebo opakovaný výkon

vlastnické právo: všechny věci

právo stavby: jen pozemek

věcná břemena: *služebnosti* (věci obecně), *reálná břemena* (věci evidované ve veřejném seznamu)

zadržovací právo: movité věci

občanské právo-věcná práva

Věci podle občanského zákoníku

ROZDĚLENÍ VĚCÍ

hmotné a nehmotné § 496

hmotná věc je ovladatelná část vnějšího světa, která má povahu samostatného předmětu

režim hmotných věcí se přiměřeně použije i na ovladatelné přírodní síly, které však nejsou hmotnou věcí (§ 497)

nehmotná věc je právo, jehož povaha to připouští a jiná věc bez hmotné podstaty

(pohledávka, oprávnění odpovídající služebnosti, služebnost, software, zaknihovaný CP, receptury, ochranné známky, obchodní tajemství)

některá práva se mohou chovat jako věci, jiné nikoliv – např. právo uzavřít manželství, právo na soukromí a osobnostní práva nemohou být věci, zatímco práva majetková ano (typicky právo stavby)

občanské právo-věcná práva

nemovité – nemovité věci nelze přemístit bez zhoršení jejich podstaty, nově jsou nemovitými věcmi i některá práva, dle § 498 jsou nemovitými věcmi:

- pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim
- práva, která za nemovité věci prohlásí zákon (např. právo stavby – „*Právo stavby a jiná věcná práva jsou nemovitou věcí.*“)
- stanoví-li jiný právní předpis, že určitá věc není součástí pozemku, a nelze-li takovou věc přenést z místa na místo bez porušení její podstaty, je i tato věc nemovitá
- jiná (zvláštní) součást objektivní reality, kterou za nemovitou věc označí zákonjde zejména o **jednotku** podle § 1159, která je věcí nemovitou

stavba spojená se zemí pevným základem, která není podle práva účinného ke dni 31. 12. 2013 součástí pozemku, na němž je zřízena, a je ke dni 1. 1. 2014 ve vlastnictví osoby odlišné od vlastníka pozemku, se v tento den nestává součástí pozemku a je nemovitou věcí

movité - všechny ostatní věci, ať je jejich podstata hmotná nebo nehmotná

občanské právo-věcná práva

Zvíře

zvířeti, jakožto živému tvorovi nadanému smysly, se přičítá zvláštní význam a hodnota (např. náklady převyšující cenu zvířete vynaložené na péči o zdraví zvířete nejsou považovány za neúčelné § 2970 OZ)

živé zvíře tedy není věcí v právním smyslu, ale mrtvé zvíře už ano od člověka se odlišuje tím, že je sice také nadáno smysly, ale není nadáno rozumem (§ 19), nepřísluší mu tak přirozená práva ustanovení o věcech se na živé zvíře použije jen obdobně a pouze v rozsahu, ve kterém to neodporuje povaze zvířete soukromé právo považuje za zvířata nejen obratlovce, ale i bezobratlé, jsou-li schopni cítit bolest nebo stres (např. včely) – oproti veřejnoprávnímu hledisku, kde se za zvíře považuje jen obratlovec (zákon 246/1992 na ochranu zvířat) úprava se zabývá také vystupováním zvířat ve vlastnických vztazích a ve vztahu k pánovi, tento vztah je chráněn a je přihlíženo k emoční vazbě

občanské právo-věcná práva

SOUČÁST VĚCI (§ 505)

= vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí u věcí movitých i nemovitých

např. auto a motor, prsten a kámen, sluchátko a telefon

Znehodnocením věci se rozumí nejen její zničení či poškození, ale také její funkční znehodnocení – tedy stav, kdy je věc odňata svému hospodářskému nebo společenskému účelu

součást pozemku § 506

Součástí pozemku je prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení, s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech. Není-li podzemní stavba nemovitou věcí, je součástí pozemku, i když zasahuje pod jiný pozemek.

občanské právo-věcná práva

PŘÍSLUŠENSTVÍ VĚCI (§ 510)

příslušenství věci je vedlejší věc vlastníka věci hlavní, je-li účelem vedlejší věci, aby se jí trvale užívalo s věcí hlavní v rámci jejich hospodářského určení (trezor a klíč, auto a nářadí, TV a ovladač), oproti součásti věci však jde o dvě samostatné věci

určené individuálně (jednotlivě) a genericky (druhově)

individuálně určené - charakterizovány určitými individuálními znaky, vlastnostmi, které nejsou typické pro jiné věci téhož druhu, rozeznatelné od jiných (originál obrazu, pozemek – parcelní číslo a katastrální území, bankovka označená sériovým číslem)

genericky určené - nejsou charakterizovány žádnými zvláštními znaky, vlastnostmi (pšenice, písek, voda) (vymezeny podle počtu, míry, váhy)

rozhodující je vůle stran a povaha právního jednání (např. peníze mohou být jak individuálně – historická bankovka, tak i genericky určené – zákonné platidlo)

(dle některých teorií nelze hovořit o genericky určených věcech – jedná se totiž o vymezení předmětu závazku, nikoli o věc)

význam dělení: různé druhy právních jednání (nájem – věc individuálně určená, po skončení vztahu právo na vrácení stejné věci X zápůjčka – zastupitelné – půjčím 100 Kč, dostanu zpět 5x20 Kč), rozdílný okamžik vzniku některých práv, vliv zániku těchto věcí na trvání povinnosti plnit (druhově určené věci nezanikají – shoří mi 10 kg pšenice, vrátím jiných 10 kilo)

občanské právo-věcná práva

Držitel

ten, kdo vykonává právo pro sebe (§ 987)

Má-li se jednat o držbu, musí majetkové právo
**být převoditelné na jiného, a
připouštět trvalý nebo opětovný, resp. opakovaný výkon**

Pojmové znaky držby

faktická možnost vykonávat právo (*corpus possessionis*)

úmysl vykonávat právo pro sebe (*animus possidendi*)

občanské právo-věcná práva

DRUHY DRŽBY

řádná držba (§ 991): taková, která se zakládá na platném právním titulu. Kdo se ujme držby bezprostředně, aniž tím ruší cizí držbu, nebo kdo se ujme držby z vůle předchozího držitele nebo na základě výroku orgánu veřejné moci, je řádným držitelem

poctivá držba (§ 992): kdo má z přesvědčivého důvodu za to, že mu náleží právo, které vykonává, je poctivý držitel. Nepoctivě drží ten, kdo ví nebo komu musí být z okolností zjevné, že vykonává právo, které mu nenáleží

pravá držba (§ 993): neprokáže-li se, že se někdo vetřel v držbu svémocně, nebo že se v ni vloudil potajmu nebo lstí, anebo že někdo usiluje proměnit v trvalé právo to, co mu bylo povoleno jen výprosou, jde o pravou držbu
domněnka, která splňuje všechny tři uvedené kvality, je označována za kvalifikovanou, tudíž právem chráněnou – kvalifikovaná držba může vést k vydržení
kvalifikovanost držby se předpokládá: má se za to, že držba je řádná, poctivá a pravá (§ 994)

občanské právo-věcná práva

Vlastnictví

§ 1011 NOZ

Vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je jeho vlastnictvím.

Nezávislost

Vlastník nakládá s předmětem svého VP volně, přímo svou mocí, která je nezávislá na moci jiného, omezeno zákonem a subjektivními právy ostatních

Jednotnost

Sepětí pozitivní a negativní stránky VP (pozitivní: vlastník může s věcí zpravidla nakládat jakýmkoliv způsobem podle libosti, negativní: zabránit každému, aby jeho věc zneužíval nb na ni jinak působil (ius exclusionis)

Úplnost

Zdůrazněním, že vlastník může se svou věcí nakládat libovolně (může na ni působit nebo nepůsobit) a jiné z působení vyloučit

Tím je vymezen obsah VP (nikoliv tedy neúplným výčtem vlastnickových oprávnění dle § 123 SOZ (držet, požívat, užívat atd.)

Elasticita

pomine-li právní důvod omezení, obnoví se bez dalšího vlastníkovo oprávnění v původním rozsahu

Trvalost

K zániku může dojít pouze z některého zákonem daného důvodu, právo nezaniká, pokud vlastník pozbude některých svých oprávnění

občanské právo-věcná práva

ŽALOBY NA OCHRANU VLASTNICKÉHO PRÁVA

žaloba na vydání věci (Actio rei vindicatio) (§1040, 1041)

nutná individualizace věci

nelze-li individualizovat a věc byla smíšena s jinými věcmi téhož druhu (zejména peníze, CP na doručitele), lze se dožadovat vydání, pouze pokud lze vlastnického práva seznat a rovněž nedostatek dobré víry druhé osoby (např. bankovky konkrétního výrobního čísla, pokud jen víme, že jsme měli bankovky v hodnotě 10.000,- Kč, nelze indikovat)

žaloba zápůrčí, negatorní (actio negatoria) (§1042)

žalobce požaduje zdržení se určitého chování, např. nerušit souseda imisemi

Dědění

právní předpis

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Dědictví

je právem na pozůstalost nebo na poměrný díl z ní (§1475 OZ)

Pozůstalost je pojata jako jmění zůstavitele k okamžiku zůstavitelovy smrti, resp. jako ta jeho část, která je způsobilá přejít na dědice jako na právního nástupce, zatímco **dědictví** je to z pozůstalosti, co skutečně připadá jako jmění osobě, která je dědicem.

Předpoklady dědění

- Smrt zůstavitele
- Existence pozůstalosti
- Dědická způsobilost – způsobilý dědic
- Dědický titul

Dědění-předpoklady

Smrt zůstavitele (viz přednáška osoby)

Existence pozůstalosti

- ❑ zůstavitel musí zanechat nějaký majetek, aby bylo co dědit
- ❑ pokud po sobě zůstavitel zanechá majetek nepatrné hodnoty, tak soud dědické řízení z moci úřední zastaví (§ 153 zák. o zvláštních řízeních soudních, „ZŘS“)
- ❑ do dědictví spadají jak aktiva, tak i pasiva zůstavitele. Jedná se o univerzální nástupnictví a není možné, aby dědic aktiva z dědictví přijal a pasiva odmítl.
- ❑ pozůstalost tvoří veškeré jmění zůstavitele v okamžiku jeho smrti, které je způsobilé přejít na právního nástupce (hodnoty, které jsou ocenitelné a mohou být předmětem prodeje)

Dědění-předpoklady

Dědická způsobilost = způsobilým dědicem může být fyzická osoba, právnická osoba i stát

FO -způsobilost stát se dědicem vzniká obecně narozením člověka. Na počaté dítě se hledí jako již na narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům (§ 25 OZ). Nenarodí-li se živé, hledí se na něj, jako by nikdy nebylo. Způsobilost stát se dědicem zaniká u fyzické osoby její smrtí.

PO- i ta, která má teprve vzniknout, vznikne-li do 1 roku od smrti zůstavitele

STÁT-povolal-li jej zůstavitel závětí, nepořídil-li zůstavitel žádné platné pořízení pro případ smrti ve prospěch jiného dědice a není-li žádných zákonných dědiců

Dědění

Dědická nezpůsobilost

pouze FO

z dědického práva je vyloučen ten, kdo se dopustil činu povahy úmyslného TČ proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu nebo zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil, ledaže mu zůstavitel tento čin výslovně prominul (§ 1481) – odpouštění musí být výslovně projevono,

- ❑ probíhá-li v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství zahájené na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se manžel vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí, je zůstavitelův manžel vyloučen z dědického práva jako zákonný dědic (§ 1482 odst. 1)

- ❑ byl-li rodič zbaven rodičovské odpovědnosti proto, že ji či její výkon zneužíval nebo že výkon rodičovské odpovědnosti z vlastní viny závažným způsobem zanedbával, je vyloučen z dědického práva po dítěti podle zákonné dědické posloupnosti (§ 1482 odst. 2)

Dědění

vydědění – zatímco dědická nezpůsobilost postihuje jakéhokoli dědice, pokud jde o fyzickou osobu, vydědění postihuje nepominutelného dědice, kterému náleží povinný díl, a tím je potomek

důvody vydědění

- neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nouzi
- o zůstavitele neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevovat měl (většina vydědňujících listin napadnuta tvrzením, že šlo o odcizení přirozené, úspěšně)
- byl odsouzen za TČ svědčící o jeho „zvrhlé povaze“
- vede trvale nezřízený život – další neurčitý termín s prostorem pro subjektivismus (z judikatury alkoholismus, gamblerství..)
- **marnotratný dědic** za současné podmínky, že současně je jeho díl zůstaven jeho potomkům

Dědění

Odmítnutí dědictví

- Způsobilý dědic má v rámci své autonomie vůle právo po smrti zůstavitele dědictví odmítnout.
- Vyžaduje se výslovné prohlášení vůči soudu ve lhůtě do jednoho měsíce ode dne, kdy soud dědice vyrozuměl o jeho dědickém právu a jeho právu dědictví odmítnout i o následcích odmítnutí (§ 1487 OZ)
- Právo odmítnout v případě smrti dědice přechází ve lhůtě k odmítnutí na jeho dědice.
- Odmítnutí s výhradou, podmínkou, je neplatné.

Vzdání se dědictví

- Dědic, který neodmítl, se může dědictví v dědickém řízení vzdát ve prospěch jiného dědice (dědictví nelze odmítnout ve prospěch jiné konkrétní osoby)
- Lze se vzdát v jakémkoli rozsahu.
- Podmíněno souhlasem druhé strany.
- Změna se nesmí dotknout práv třetích osob.

Dědění

Zřeknutí se dědického práva (§ 1484 an.)

- Předpokládaný dědic se ještě za života zůstavitele smluvně zřekne svého práva stát se dědicem.
- Nepominutelný dědic se zříká i svého práva na povinný díl.
- Rozsah zřeknutí dispozitivní.
- Smlouva může být úplatná i bezúplatná.
- Nenabude-li ten, v jehož prospěch se presumptivní dědic zřekl, platí, že nabude presumptivní dědic (dispozitivní).
- Může být alternativní řešení následně žádoucího započtení na dědický podíl (presumptivní dědic již za života zůstavitele něco obdržel).
- Forma smlouvy - veřejná listina, zrušení prostá písemná

Dědění

Závěť – projev vůle zůstavitele, má přednost před děděním ze zákona

Zákon – pokud neexistuje závěť, nebo pokud nedopadá ustanovení závěti na všechny zůstavitelův majetek

Dědická smlouva – novinka, posiluje zůstavitelovu volnost při rozhodování o jeho majetku pro případ smrti, nejsilnější dědický titul, forma veřejné listiny (jinak se posoudí jako závěť), nelze pořídit o celé pozůstalosti ($\frac{1}{4}$ musí zůstat volná – lze předat závětí stejné osobě)

- ❖ Důvody dědění mohou působit i vedle sebe
- ❖ Stejný dědic může být povolán na základě smlouvy, závěti i ze zákona.

Dědění

Závěť

Závěť je odvolatelný projev vůle, kterým zůstavitel pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz (§ 1494 OZ)

Výklad závěti

slova použitá v závěti se vykládají podle jejich obvyklého významu, ledaže se prokáže, že si zůstavitel navykl spojovat s určitými výrazy zvláštní, sobě vlastní smysl

schopnost pořídit závěť je vázána na **svéprávnost** (způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem – právně jednat – obdoba způsobilosti k právním úkonům).

Plná svéprávnost se nabývá zletilostí (18 let), popř. přiznáním svéprávnosti (emancipací), nebo uzavřením manželství.

kdo **dovršil 15 let** a dosud nenabyl plné svéprávnosti, může pořizovat závěť bez souhlasu zák. zástupce formou veřejné listiny (§ 1526)

Dědění

kdo byl ve svéprávnosti omezen tak, že není způsobilý pořizovat, může přesto platně pořídit v jakékoli formě, pokud se uzdravil tak, že je schopen projevit vlastní vůli (§ 1587)

kdo byl ve svéprávnosti omezen, může v rámci omezení pořizovat jen formou veřejné listiny

kdo byl ve svéprávnosti omezen pro závislost na alkoholu, drogách nebo hracích automatech, může v rozsahu omezení pořizovat v jakékoli formě, nejvýše však o ½ pozůstalosti, zbytek případně zákonným dědicům (ne pokud je jediným zák. dědicem stát, pak může pořídit o celé pozůstalosti) - § 1528/2

Dědění

Forma závěti

závěti pořizované soukromě (soukromá listina)

holografní – psané zůstavitelovou vlastní rukou, napsané beze svědků, celá vlastní rukou a vlastní rukou i podepsána (§ 1533)

alografní – (alografní obecné) jsou napsané jakkoli jen ne vlastní rukou, zůstavitel musí však vlastní rukou podepsat a před 2 svědky současně přítomnými prohlásit, že listina obsahuje jeho poslední vůli (svědci nemusí znát obsah závěti)

nevidomé osoby – (alografní zvláštní) 3 současně přítomní svědci, listina musí být nahlas přečtena svědkem, který závěť nepsal, zůstavitel potvrdí, že listina obsahuje jeho poslední vůli

osoba se smyslovým postižením a nemůže-li číst nebo psát – 3 současně přítomní svědci, obsah listiny musí být tlumočen svědkem, který závěť nepsal „zvláštním způsobem dorozumívání“ = dorozumívací prostředky neslyšících a hluchoslepých osob; všichni svědci musí ovládat způsob dorozumívání, kterým je obsah listiny tlumočen; zůstavitel zvoleným způsobem potvrdí, že jde o jeho poslední vůli

Dědění

závěti pořizované veřejně (veřejná listina)

nejen forma notářského zápisu

kdo sepisuje veřejnou listinu o závěti, přesvědčí se, zda se projev poslední vůle děje s rozvahou, vážně a bez donucení

zachycuje-li veřejná listina projev vůle osoby při právním jednání a je-li jednajícím podepsána, zakládá to vůči každému **plný důkaz o takovém projevu vůle**

X

pravost a platnost soukromé listiny (vlastní rukou psané závěti) musí **prokázat ten, kdo se jí dovolává**

Dědění

dědická smlouva

- dvoustranné právní jednání, kterým jedna strana (zůstavitel) povolává bezúplatně nebo za úplatu druhou stranu za dědice své pozůstalosti nebo její části a druhá strana své ustavení přijímá
- strany se mohou ustavit navzájem, povolat za dědice třetí osobu
- dědic má právo dědictví odmítnout nebo žádat soupis pozůstalosti
- smlouva nemůže být jednostranně změněna nebo zrušena
- dědická smlouva MUSÍ být pořízena ve formě veřejné listiny (za současného stavu notářský zápis)

odkaz (a rozdíl oproti dědictví)

- dědictví reprezentuje podíl na pozůstalosti
- odkazem zůstavitel pouze zůstavuje z dědictví určitou věc nebo několik věcí určitého druhu, odkazovníku nenáleží dědictví, tj. pozůstalost ani podíl na ní (§ 1477)
- odkazovník není účastníkem dědického řízení
- odkazovník není odpovědný za dluhy zůstavitele
- odkazy připadají k tíži všem dědicům podle poměru jejich podílů, a to i tehdy, byla-li odkázána věc náležející jednomu ze spoludědiců (§ 1597)
- každému z dědiců musí zůstat z hodnoty dědictví alespoň 1/4 odkazu nezatížená

Dědění ze zákona

6 dědických tříd

První třída dědiců (§ 1635)

*Dědí zůstavitelovy **děti** a jeho **manžel**, každý z nich stejným dílem.
Nedědí-li některé dítě, nabývají jeho dědický podíl stejným dílem jeho děti;
totéž platí o vzdálenějších potomcích téhož předka. (= **PRÁVO neomezené
REPREZENTACE**)*

Reprezentační právo znamená, že pokud například z důvodu předemřetí nebo odmítnutí dědictví některým z dětí toto dítě nedědí, nedochází k přírůstku (akrescenci) po něm uprázdněného dědického podílu k podílu jiných dědiců této skupiny, ale jeho dědický podíl přechází na jeho děti, není-li jich další jeho potomky v sestupné linii.

Dědění ze zákona

Druhá třída dědiců (§ 1636)

Nedědí-li zůstavitelovi potomci, dědí ve druhé třídě manžel, zůstavitelovi rodiče a dále ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele.

Dědici druhé třídy dědí stejným dílem, manžel však vždy nejméně polovinu pozůstalosti.

Osoby spolužijící nemohou však ve druhé třídě dědit samy.

Ve druhé dědické třídě se neuplatňuje reprezentační právo.

Pokud ve druhé třídě nedědí manžel ani rodiče zůstavitele, nastupují dědicové ve třetí dědické třídě.

Dědění ze zákona

Třetí třída dědiců (§ 1637)

Nedědí-li manžel ani žádný z rodičů, dědí ve třetí třídě stejným dílem zůstavitelovi sourozenci a ti, kteří žili se zůstavitelem nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a kteří z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost nebo byli odkázáni výživou na zůstavitele.

Nedědí-li některý ze sourozenců zůstavitele, nabývají jeho dědický podíl stejným dílem jeho děti. (= PRÁVO omezené REPRESENTACE)

U sourozenců se uplatní reprezentační právo, tzn. nedědí-li žádný ze sourozenců zůstavitele, nedochází k přírůstku jejich uprázdněného podílu ve prospěch osob spolužijících, ale tento podíl přechází na děti sourozenců – ty si jej rozdělí rovným dílem

Dědění ze zákona

Čtvrtá třída dědiců (§ 1638)

*Nedědí-li žádný dědic ve třetí třídě, dědí ve čtvrté třídě stejným dílem **prarodiče** zůstavitele.*

Také se vychází z principu, že všichni prarodiče dědí rovným dílem, to znamená jednu čtvrtinu a případně uvolněný jeden podíl přirůstá poměrně všem ostatním.

Dědění ze zákona

Pátá třída dědiců (§ 1639)

*(1) Nedědí-li žádný z dědiců čtvrté třídy, dědí v páté třídě jen **prarodiče rodičů** zůstavitele (tj. **prababičky, pradědečci zůstavitele**). Prarodičům zůstavitelova otce připadá polovina dědictví, prarodičům zůstavitelovy matky druhá polovina. Obě dvojice prarodičů se dělí rovným dílem o polovinu, která na ně připadá.*

(2) Nedědí-li jednotlivý člen dvojice, připadne uvolněná osmina druhému členu. Nedědí-li dvojice, připadne tato čtvrtina druhé dvojici téže strany. Nedědí-li ani jedna dvojice téže strany, připadá dědictví dvojicím druhé strany ve stejném poměru, v jakém se dělí o polovinu dědictví, která jim připadá přímo.

Důvod: prodlužující se věk – potřeba zajistit je ve stáří, náhlá a někdy i hromadná úmrtí mladých lidí

Dědění po rodových větvích – primárně se odlišuje otcova a matčina strana

Dědění ze zákona

Šestá třída dědiců (§ 1640)

(1) *Nedědí-li žádný z dědiců páté třídy, dědí v šesté třídě **děti dětí sourozenců zůstavitele a děti prarodičů zůstavitele, každý stejným dílem.** - **praneteře a prasynovci (vnuci sourozenců zůstavitele), strýcové a tety***

(2) *Nedědí-li některé z dětí prarodičů zůstavitele, dědí jeho děti.* - **bratřenci a sestřenice zůstavitele (PRÁVO omezené REPRESENTACE)**

- je-li někdo se zůstavitelem příbuzný z více než z jedné strany, má z každé strany dědické právo, které by mu náleželo jako příbuznému z této strany (§ 1641)

Dědění – ochrana dědice před dluhy

Výhrada soupisu § 1706 – 1708 a další

Dědic má právo vyhradit si soupis pozůstalosti, uplatní-li je do jednoho měsíce ode dne, kdy ho soud o tomto právu vyrozuměl. **Hradit dluhy zůstavitele do výše ceny nabytého dědictví bude dědic jen tehdy, pokud uplatní výhradu soupisu** (jinak by musel hradit i ze svého majetku). Stejně tomu bude, jestliže soud nařídí soupis pozůstalosti v zájmu osoby pod zvláštní ochranou.

Pokud se prokáže, že dědic úmyslně zatajil pozůstalostní majetek, nebo spojil části pozůstalosti s částmi svého majetku a nejde rozlišit, komu patří, ruší se od počátku účinky uplatnění výhrady soupisu (pokud k němu došlo), ledaže tomu tak bylo již před smrtí zůstavitele. (§ 1681, také další okolnosti, za nichž dojde ke zrušení účinků uplatnění výhrady soupisu).

Dědění –ochrana věřitele přede dluhy

Odloučení pozůstalosti § 1709 - § 1710

Věřitel je oprávněn navrhnout, předtím než soud potvrdí nabytí dědictví, aby pozůstalost zůstala odloučena od jmění dědice a byla **spravována jako oddělené jmění**.

Důvodem je, aby se dědicovi věřitelé neuspokojovali z majetku, který zde zanechal zůstavitel, a to na úkor věřitelů zůstavitele. Je-li dle soudu zřejmé, že není důvod k obavám věřitele, pak návrhu nevyhoví.

Shledá-li soud návrh důvodným, bez odkladu učiní opatření zajišťující pozůstalost (rozhodne o tzv. závěře pozůstalosti, které se užije namísto soudní úschovy) a provede se soupis a ocenění pozůstalosti.

Vyhovění návrhu na odloučení pozůstalosti má za **následek**, že věřitelé, kteří si odloučení vyžádali, se z odloučené pozůstalosti uspokojí. **Nemají** však již nárok se uspokojit z ostatního dědicova majetku, a to ani v případě, že dědic neuplatnil výhradu soupisu.

Odloučení **nemá dopad na ostatní dědice**.

Závazky

právní předpis

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, část IV. relativní majetková práva (§ 1721-3014) – hlava I. všeobecná ustanovení, hlava II. závazky z právních jednání, hlava III. závazky z deliktů

závazek (obligace) označuje *vztah* mezi věřitelem a dlužníkem, jehož obsahem jsou práva a povinnosti těchto dvou (či více) osob v rámci tohoto vztahu, resp. **vztahy věřitelsko-dlužnické**

Inter partes (mezi stranami), na každé straně může stát více subjektů, např. společný prodej bytu manžely, smlouva o dílo s nehmotným výsledkem, jejímž předmětem je koncert hudební skupiny

věřitel má vůči dlužníkovi pohledávku a dlužník vůči věřiteli dluh

Závazky

Obsahem závazku je dvojice subjektivních práva subjektivních povinností. Pohledávka a dluh jsou základním obsahem závazkového právního vztahu. Vedle nich však existuje i další dvojice práv a povinností, tj. právo a povinnost poskytnout druhé straně závazku součinnost k jejímu řádnému plnění.

Věřitel je tak nejen oprávněn požadovat od dlužníka svou pohledávku, ale i povinen dlužníkem řádně nabídnuté plnění přijmout;

Dlužník nejen, že má povinnost plnit vůči věřiteli svůj dluh, ale i právo od něj požadovat od něj součinnost k převzetí plnění.

Závazky

Prvky vztahu

☐ **subjekty**, resp. strany, mezi nimiž závazek vzniká a trvá strany – účastníci závazkového vztahu (nutno nejméně dva) stranou oprávněnou z obsahu závazku je věřitel, stranou zavázanou dlužník

☐ **předmět**, ke kterému směřuje právem regulovaný zájem stran za předmět závazku bývá označováno obvykle plnění → tj. určité chování dlužníka, kterého je oprávněn domáhat se věřitel
§1722 OZ: Plnění, které je předmětem závazku, musí být majetkové povahy a odpovídat zájmu věřitele, i když tento zájem není majetkový.

☐ **obsah** závazkových vztahů

obsah závazku pak stanoví oprávnění věřitele (pohledávka) a jim odpovídající povinnosti dlužníka (dluh)

Závazky

Právní důvod vzniku závazku

vzniku závazků může být rozsáhlý okruh právních skutečností klasické dělení provedené římskými právníky je: (§ 1723 OZ)

- závazky **ze smluv** (obligationes ex contractu, kupní, nájemní sml.)
- závazky **z porušení právní povinnosti** (obligationes ex delicto, způsobení škody, bezdůvodné obohacení, povinnost nahradit způsobenou škodu, ušlý zisk),
- závazky **z jiných právních důvodů** (obligationes ex variis causarum figuris)

závazky nejčastěji vznikají ze smluv jako nejfrekventovanějšího právního úkonu typické jsou závazky vzniklé ze způsobení škody či získání neoprávněného majetkového prospěchu, jakož i závazky vzniklé z právně relevantních vad plnění či z prodlení

Závazky

Proces vzniku smlouvy (negociace)

probíhá ve třech krocích

- nabídka (oferta) – návrh na uzavření smlouvy
- přijetí nabídky (akceptace) – druhá strana přijímá nabídku
- uzavření smlouvy (perfekce) = okamžik, kdy se přijetí nabídky stalo účinným

OFERTA

- obsahuje **podstatné náležitosti smlouvy** (tak, aby smlouva mohla být uzavřena jeho jednoduchým a nepodmíněným přijetím)
- z něho plyne **vůle navrhovatele být smlouvou vázán**, bude-li nabídka přijata – jinak nejde o **nabídku**
- musí být zřejmé, **kdo nabídku činí** a jeho **úmysl uzavřít určitou smlouvu** – nemusí být adresována konkrétní osobě (teleshopping, katalogy)

Závazky

Akceptace

nabídka je přijata, pokud oblat projeví souhlas s ní vůči navrhovateli **včas i pozdní přijetí nabídky má účinky včasného přijetí**, pokud navrhovatel bez zbytečného odkladu alespoň ústně **vyrozumí** druhou stranu nebo nově také pokud se navrhovatel začne **chovat** ve shodě s nabídkou

mlčení nebo **nečinnost** samy o sobě přijetím nejsou

projev vůle obsahující dodatky, výhrady, omezení nebo jiné změny je **odmítnutím** nabídky a považuje se za **novou nabídku (kontraoferta)** x **bezvýhradné přijetí**

za přijetí nabídky považuje i její přijetí s dodatky či odchylkami, které nemění její podstatu, jestliže navrhovatel takové přijetí nabídky bez zbytečného odkladu neodmítne (např. situace, kdy oferent prohlásí „nabízím 100 ks za 1000 Kč“ a oblat odpovídá „přijímám, ale baleno bude po 10 ks“ nebo „přijímám, platba v hotovosti“)

Závazky

Perfekce – okamžikem, kdy přijetí nabídky nabývá účinnosti

Zvláštní způsoby uzavírání smlouvy (§ 1770 až 1784): přiměřeně se na ně užití ustanovení o nabídce a přijetí nabídky

dražba – smlouva je uzavřena *příklepem*; již učiněná nabídka se zruší podáním vyšší

veřejná soutěž o nejvhodnější nabídku – vyhlášovatel soutěže činí *výzvu k podávání nabídek* tím, že vyhlásí *neurčitým osobám soutěž o nejvhodnější nabídku*; vyhlášovatel soutěže vymezí v písemné formě alespoň obecným způsobem *předmět plnění a zásady ostatního obsahu zamýšlené smlouvy* a určí *způsob podávání nabídek a lhůtu*, do které lze nabídky podat i lhůtu pro oznámení vybrané nabídky – podmínky soutěže vhodným způsobem **uveřejní**

veřejná nabídka – *projev vůle* navrhovatele, kterým se obrací *na neurčité osoby s návrhem na uzavření smlouvy*; smlouva je uzavřena s tím, kdo včas a v souladu s veřejnou nabídkou navrhovateli nejdříve oznámí, že veřejnou nabídku přijímá

Závazky

účinnost smlouvy, tj. právní účinky smlouvy a možnost domáhat se plnění ze smlouvy, se nemusí shodovat s okamžikem vzniku smlouvy – účinnost smlouvy může být vázána splnění odkládací podmínky dle § 548 (využívá se např. u koupě nemovitosti)

platnost smlouvy je podmíněna tím, že strany při jejím uzavírání dodržely všechny náležitosti, které stanoví zákon

Závazky

Předsmluvní odpovědnost

předně se vychází ze smluvní svobody – tzn. při dodržení dobré víry je každý oprávněn vést smluvní jednání bez vzniku povinnosti k uzavření smlouvy a neodpovídá za její neuzavření, avšak **sankcí náhrady škody (resp. vydáním bezdůvodného obohacení) je postiženo jednání, kdy** strana přes pokrok v jednání, na jehož základě lze s vysokou pravděpodobností očekávat uzavření smlouvy, toto bezdůvodně odmítne („*jednání o uzavření smlouvy ukončí, aniž pro to má spravedlivý důvod*“)

Závazky

Předsmluvní odpovědnost

informační povinnost - všechny skutkové a právní okolnosti nutné k uzavření platné smlouvy (speciální typ jsou spotřebitelské smlouvy – zde musí podnikatel v dostatečné době před uzavřením smlouvy/učinění závazné nabídky spotřebitelem sdělit údaje o své totožnosti, zboží, ceně, nákladech dodání, reklamačních právech a další údaje dle § 1811 OZ)

Ochrana slabší strany

- lichva
- neúměrné zkrácení
- neobjednané plnění
- spotřebitelské smlouvy

Závazky

Lichva (§§ 1796 a 1797 OZ) je obecným institutem chránícím slabšího účastníka závazkového vztahu. Jestliže někdo při uzavírání smlouvy zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru, pak je taková smlouva neplatná.

Neúměrné zkrácení (§§ 1793 až 1795 OZ) chrání především osoby neznalé hodnoty plnění, které se zavazují poskytnout. Zaváží-li se strany k vzájemnému plnění a je-li plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana jako protihodnotu, může zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena, se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy.

Závazky

neobjednané plnění (§ 1838 OZ), pro které platí, že se může spotřebitel ujmout jeho držby a nejedná se o bezdůvodné obohacení. Spotřebitel nemusí na své náklady nic vracet, ani ho o tom vyrozumět. ***(Nic jsem si neobjednal!!!)***

Smlouvy se spotřebitelem (obecně na jedné straně podnikatel a na druhé spotřebitel)

Spotřebitelskými smlouvami jsou rovněž **distanční smlouvy** a **smlouvy uzavírané mimo obchodní prostory** (§§ 1820 až 1851 OZ).

- **Distanční smlouvy** jsou uzavírané pomocí prostředků komunikace na dálku, tedy bez současné fyzické přítomnosti stran. Patří sem neadresovaný nebo adresovaný tisk, typový dopis, reklama v tisku a objednávkovým tiskopisem, katalog, telefonní styk, teleshopping a zejména internetový styk.

- Za **smlouvy uzavírané mimo obchodní prostory** se považují smlouvy uzavírané dříve tzv. podomním způsobem nebo i smlouvy v prostorech opatřených podnikatelem nesloužících jako jeho provozovna nebo na zájezdu organizovaném podnikatelem nebo i v případě, že byl do provozovny „zatažen“ bezprostředně, co byl podnikatelem osloven například na ulici.

Závazky

Spotřebitel je mimo jiné chráněn před nedostatkem informací a zneužitím jeho rozptýlení a nedostatkem časového prostoru pro racionální uvažování při rozhodování. Zákon však vyjímá případy, kdy je uzavírání takových obchodů běžné a spotřebitel si je vědom rizik, případně je chráněn jiným předpisem (např. poskytování zdravotní péče, sázka, hra, los či zájezd).

Speciálně je upraveno také **odstoupení od smlouvy**, a to ve lhůtě 14 dnů nebo jednoho roku a 14 dnů, pokud nebyl spotřebitel o právu odstoupit poučen. Pokud je spotřebitel poučen později, běží 14 denní lhůta ode dne tohoto poučení. Do 14 dnů od odstoupení je spotřebitel povinen předat podnikateli zboží, podnikatel musí ve stejné lhůtě vrátit přijaté prostředky.

Odpovědnost v občanském právu

právní předpis

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, část IV. relativní majetková práva (§ 1721-3014 OZ) –hlava III. závazky z deliktů

Právní jednání jako právní důvod vyvolávající právní následky může být jak po právu, čili v souladu s právem, tj. jak právem aprobované, tak v rozporu s právem, tj. **právem reprobované**. Druhou jmenovanou kategorií označujeme jako **protiprávní jednání či protiprávní čin**.

Právní jednání může být v rozporu s objektivním právem, v takovém případě se jedná o **porušení mimosmluvní povinnosti**, anebo v rozporu s tím, co si strany ujednaly ve smlouvě, kde jde o **porušení smluvní povinnosti**, základní skutková podstata pak stanoví odpovědnost za **porušení dobrých mravů**.

Pokud někdo vlivem nepřiměřené rychlosti poškodí cizí vozidlo, jde o škodu způsobenou porušením zákona. Naproti tomu, pokud někdo včas nedodá svému obchodnímu partnerovi zboží a ten kvůli tomu přijde o zakázku, škoda není způsobená přímým porušením zákona, nýbrž porušením smluvní povinnosti.

Odpovědnost v občanském právu

Právní následky protiprávního jednání se nazývají **nepříznivé (negativní) právní následky** = vzniká **odpovědnost za toto jednání** a povinnost **nahradit škodu**.

Poušení objektivního práva (zákona) – vyžaduje se zavinění, domněnka nedbalosti (§ 2911 OZ) čím je vyšší míra zavinění, tím je vyšší je míra přičitatelnosti jednání

Dosavadní praxe vycházela z trestního práva

(úmysl přímý a nepřímý, nedbalost vědomá a nevědomá)

-vhodnější spíše úmysl (cíl způsobit následek), nedbalost hrubá a prostá

Zatímco při porušení zákona je škůdce za škodu odpovědný zpravidla pouze v případě, že ji skutečně zavinil, při porušení smluvní povinnosti není zavinění vždy třeba.

Pokud by ve výše naznačeném případě řidič (který není provozovatel vozidla) prokázal, že poškodil cizí vozidlo v důsledku selhání brzd, které mu v servisu špatně opravili, nemusel by škodu hradit. Naproti tomu, dodavatel, který by svému obchodnímu partnerovi vlivem poruchy na svém vozidle nedodal včas zboží, bude povinen hradit škodu i tak.

Zproštění se odpovědnosti za škodu

u porušení objektivního práva – jednání je nezaviněné

u porušení smluvní povinnosti (§ 2913 OZ) - ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale **zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli.**

Povinnosti k náhradě škůdce nezproští

- překážka v souvislosti se škůdčovými osobními poměry nebo
- překážka vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smluvené povinnosti v prodlení,
- překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat.

u porušení dobrých mravů – jednání není úmyslné (§ 2909 OZ) *škůdce, který poškozenému způsobí škodu úmyslným porušením dobrých mravů, je povinen ji nahradit.*

Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran (§545 OZ dobré mravy jako pramen práva).

Obecné předpoklady vzniku odpovědnostního závazku:

delikt: deliktem se rozumí nesplnění či porušení právní povinnosti

- porušení dobrých mravů
- porušení zákona
- Porušení smluvního závazku

újma:

škoda (újma na jmění) bývá definována jako **majetková újma** vyjádřitelná v penězích, zahrnuje v sobě škodu skutečnou (damnum emergens) i ušlý zisk (lucrum cessans);

nemajetkovou újmu musí výslovně zakotvit zákon či smlouva, týká se zpravidla porušení přirozených práv člověka

kauzální nexus: příčinná souvislost mezi deliktem a vzniklou škodou, škoda je přímým následkem deliktu

zavinění: v případě porušení dobrých mravů úmysl, v případě porušení zákona minimálně nedbalost, která je stanovena domněnkou

Okolnosti vylučující protiprávnost

Nutná obrana (2905 OZ)

kdo odvrací od sebe nebo od jiného bezprostředně hrozící nebo trvající protiprávní útok a způsobí přitom útočníkovi újmu, není povinen k její náhradě = vyjma **zjevně nepřiměřená způsobu útoku**

Pokud někdo někoho fyzicky napadne a ten mu v obraně rozbije hodinky, útočník nemá právo požadovat náhradu škody.

Krajní nouze (2906 OZ)

kdo odvrací od sebe nebo od jiného přímo hrozící nebezpečí újmy, není povinen k náhradě újmy tím způsobené, nebylo-li za daných okolností možné odvrátit nebezpečí jinak nebo nezpůsobí-li následek zjevně stejně závažný nebo ještě závažnější než újma, která hrozila = vyjma **následek je stejně závažný nebo závažnější, nebo vyvolal-li nebezpečí sám jednající**

Pokud někdo při hašení požáru ve svém bytě vytopí i sousední byty, nebude povinen hradit takto způsobenou škodu.

V případech krajní nouze a nutné obrany je nutné přihlídnout k **omluvitelnému hnutí mysli (2907 OZ)**

Zvláštní ustanovení o odpovědnosti

Princip: dát poškozenému co nejširší prostor domoci se náhrady, zvláštní skutkové podstaty upravující specifické situace

- škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání
- škoda způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi
- škoda z provozní činnosti
- škoda způsobená provozem zvláště nebezpečným
- škoda na nemovité věci
- škoda z provozu dopravních prostředků
- škoda způsobená zvířetem
- škoda způsobena věcí
- škoda způsobena vadou výrobku
- škoda na věci převzaté
- škoda na věci odložené
- škoda na věci vnesené
- škoda způsobená informací nebo radou

Škoda způsobena tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání (§ 2920 - 2922 OZ)

Škůdce: osoba nezletilá, která nenabyla plně svéprávnosti, osoba stížená duševní poruchou, osoba která se vědomě uvede do stavu, kdy není schopna ovládat a posoudit následky svého jednání (intoxikovaná osoba)

záleží, zda byla schopna posoudit následky svého jednání (rozpoznávací složka) a je zároveň i schopen své počínání ovládnout (ovládací složka).; obdobně jako přičetnost v trestním právu

zachována – škodu hradí škůdce

není zachována – hradí škůdce, je-li to spravedlivé s ohledem na majetkové poměry škůdce a poškozeného

Solidárně odpovědná: osoba, která má nad škůdcem dohled a tento zanedbala, v celém rozsahu pak u škůdce, který není povinen k náhradě

osoby, které jej vlastní vinou do toho stavu přivedly (intoxikovaná osoba)

Škoda z provozu dopravních prostředků (§2927-2932 OZ)

Škůdce: provozovatel dopravy, provozovatel vozidla, plavidla, letadla, vyjma těch poháněných lidskou silou, osoba, která má dopravní prostředek v opravě, osoba, která bez vědomí nebo proti vůli provozovatele dopravní prostředek užila

Nelze-li provozovatele určit, má se za to, že jde o **vlastníka vozidla**.

Solidární odpovědnost: pokud provozovatel z nedbalosti umožnil užití dopravního prostředku osobě bez jeho vědomí nebo proti jeho vůli

Liberační důvody: prokáže-li provozovatel, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat.

Střet více provozů: Střetnou-li se provozu dvou nebo více provozovatelů a jedná-li se o vypořádání mezi těmito provozovateli, vypořádají se provozovatelé podle své účasti na způsobení vzniklé škody.

škoda způsobená zvířetem (§ 2933-2935 OZ)

Odpovědný:

- **vlastník zvířete** (zvíře bylo pod jeho dohledem, pod dohledem osoby, které jej svěřil, zvíře mu uprchlo nebo se zatoulalo),
- **třetí osoba, která zvíře vlastníku nebo osobě, jíž bylo svěřeno, svémocně odňala**

Solidárně odpovědný:

- **osoba, které bylo zvíře svěřeno, chová jej nebo používá** společně s vlastníkem
- **vlastník a osoba, které bylo zvíře svěřeno v případě, že nemohli rozumně zabránit odnětí zvířete**

Liberační důvod:

Slouží-li domácí zvíře vlastníku k výkonu povolání či k jiné výdělečné činnosti nebo k obživě, anebo slouží-li jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením, zproští se vlastník povinnosti k náhradě, prokáže-li, že při dozoru nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost, anebo že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti. Za týchž podmínek se povinnosti k náhradě zproští i ten, komu vlastník zvíře svěřil.

škoda způsobená věcí (§ 2936-2938 OZ)

odpovídá

ten, kdo byl povinen něco plnit a použil při tom vadnou věc

(objednáte si firmu na čištění koberce a přístroj k čištění začne hořet, v důsledku čehož přijdete o koberec)

ten, kdo nad věcí měl mít dohled, způsobí-li věc škodu sama od sebe, jinak **vlastník věci**, nelze-li tuto osobu určit

liberace – prokázání, že dohled nebyl zanedbán

(osoba zapálí svíčky na adventním věnci a jde spát, v důsledku čehož vyhoří tři bytové jednotky v panelovém domě)

osoba, která užívá místo nebo jeho vlastník, odkud byla věc vyhozena nebo spadla u věci, která způsobila škodu vyhozením nebo pádem solidárně s osobou, která měla mít nad věcí dohled nebo jejím vlastníkem

manžel vyhodí v rámci italské domácnosti manželce z okna notebook, protože tráví dle jeho představ spoustu času na sociálních sítích

škoda na převzaté věci (§ 2944 OZ) – každý, kdo od jiného převzal věc, která má být předmětem jeho závazku, nahradí její poškození, ztrátu nebo zničení, neprokáže-li, že by ke škodě došlo i jinak **(kabát převzatý do čistírny)**

škoda na odložené věci (§ 2945 OZ) – povinným je provozovatel, s jehož činností je zpravidla spojeno odkládání věci (věc je odložena na místě k tomu určeném/obvyklém) či provozovatel hlídaných garáží/zařízení podobného druhu, jedná-li se o dopravní prostředky v nich umístěné a o jejich příslušenství; použijí se obecné liberační důvody; právo na náhradu škody lze uplatnit nejpozději do 15 dnů po dni, kdy se poškozený o škodě musel dozvědět **(kabát odložený v hospodě)**

Odpovědnost v občanském právu

škoda na vnesené věci (§§ 2946-2949) – odpovídá provozovatel ubytovacích služeb za předpokladu, že ubytovaný vnesl věc do prostor vyhrazených k ubytování či uložení věcí; liberace – provozovatel prokáže, že by ke škodě došlo i jinak nebo že ubytovaný/jeho doprovod způsobil škodu sám; náhrada škody je limitována, ale v těchto případech se hradí bez omezení – věc byla převzata do úschovy, ubytovatel odmítl úschovu v rozporu se zákonem, škoda byla způsobena ubytovatelem/jeho zaměstnancem; nárok je třeba uplatnit do 15 dnů po dni, kdy se poškozený o škodě musel dozvědět ***(věci, které si přinesete na ubytování v hotelu)***

Odpovědnost v občanském právu

škoda způsobená informací nebo radou (§ 2950 OZ) – škodu hradí ten, kdo vystupuje jako příslušník určitého stavu nebo povolání k odbornému výkonu nebo jinak vystupuje jako odborník, pokud škodu způsobí neúplnou/nesprávnou informací nebo škodlivou radou **danou za odměnu** v záležitosti svého vědění nebo dovednosti; jinak se hradí jen škoda způsobená vědomě

Aneb nehrát si za každou cenu na brouka pytlíka...

Rozsah a způsob náhrady

Škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.

Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním, které musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

Pokud noviny zveřejní na titulní straně lživé informace způsobilé přivodit dotčené osobě nemajetkovou újmu, neměla by být zadostiučiněním pouhá omluva na posledních stranách novin, nýbrž kupříkladu omluva zveřejněná též na titulní straně.

Rozsah a způsob náhrady

Nemajetkovou újmu je třeba **odčinit**. Zadostiučinění se poskytuje v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

Náhrada při újmě na přirozených právech

Při újmě na **přirozených právech člověka** je škůdce povinen nahradit škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil. Jako nemajetkovou újmu má odčinit i způsobené duševní útrapy (§ 2956 OZ). Podle § 2957 OZ musí být způsob a výše přiměřeného zadostiučinění určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné (úmyslné způsobení újmy, použití lsti, pohrůžky, zneužití závislosti poškozeného na škůdci atd.).

Rozsah a způsob náhrady

Újma na zdraví, aneb dobře mířená facka problém nevyřeší, ale způsobí...

Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (§2958-2960)

ublížení na zdraví: náleží peněžitá náhrada vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy a náhrada za ztížení společenského uplatnění, pokud vznikla poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného

usmrcení/zvláště závažné ublížení na zdraví: škůdce odčiní duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení

Rozsah a způsob náhrady

Náklady spojené s péčí o zdraví upravuje § 2960 OZ. Škůdce hradí náklady, které byly účelně vynaloženy v souvislosti s péčí o zdraví poškozeného, s péčí o jeho osobu nebo o jeho domácnost tomu, kdo je vynaložil. Tato osoba může také požádat o přiměřenou zálohu.

Náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti (§ 2962 OZ) se vypočte tak, že se od průměrného výdělků poškozeného před vznikem újmy odečte částka, která byla poškozenému vyplacena v důsledku nemoci nebo úrazu podle jiného právního předpisu. Náleží i poškozenému žáků/studentu, a to ode dne, kdy měla skončit jeho povinná školní docházka, studium nebo příprava na povolání.

Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, případně při invaliditě (§ 2963 OZ) se poskytne ve výši, která je rozdílem mezi výdělků dosahovaným poškozeným před vznikem újmy a výdělků dosahovaným po skončení pracovní neschopnosti s připočtením případného invalidního důchodu podle jiného právního předpisu.

Rozsah a způsob náhrady

Náhrada za ztrátu na důchodu (§ 2964 OZ) se vypočte jako rozdíl mezi důchodem, na který vzniklo poškozenému právo, a důchodem, na který by mu vzniklo právo, jestliže by do základu, z něhož byl vyměřen důchod, byla zahrnuta náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, kterou poškozený pobíral v době rozhodné pro vyměření důchodu.

Peněžitý důchod osobě, která konala bezplatné práce pro jiného v jeho domácnosti nebo závodu (§ 2965 OZ) slouží jako náhrada toho, o č poškozený přišel.

Odbytné (§ 2968 OZ) náleží poškozenému, jestliže o to požádá a existuje pro to důležitý důvod. Odbytné se poskytuje namísto peněžitého důchodu.

Rozsah a způsob náhrady

Náklady pohřbu (§ 2961 OZ) hradí škůdce tomu, kdo je vynaložil, a to v rozsahu, v jakém nebyly uhrazeny veřejnou dávkou podle jiného právního předpisu.

Náklady na výživu pozůstalým (§ 2966 OZ) se hradí osobám, kterým zemřelý ke dni své smrti poskytoval/byl povinen poskytovat výživu. Výše náhrady se vypočte jako rozdíl mezi výší dávek důchodového zabezpečení poskytovaných z téhož důvodu a tím, co by poškozený podle rozumného očekávání mohl pozůstalým na těchto nákladech poskytovat, pokud by nedošlo ke škodné události, jejímž následkem byla smrt. Oprávněnými osobami jsou ty, jejichž právo na výživu bylo založeno zákonem, smlouvou, ale i ty, jimž byla výživa poskytována bez zákonného důvodu.